

CARTEA DE TEATRU

PAUL CLAUDEL

sau o viziune poetică a lumii

I. Igiroșianu ne prezintă în „Biblioteca pentru toți”, trei piese de Claudel, cu scopul declarat de a le pune la îndemina oamenilor de teatru pentru a fi reprezentate — după cum aflăm din nota cu care traducătorul deschide ediția. Acțiunea este meritorie și ne exprimăm speranța că regizorii noștri vor da curs propunerii și vor îndrăzni să pătrundă în involburata simfonie a poeziei claudeliene, cu atât mai mult cu cât criteriul acestei culegeri este caracterul reprezentabil al pieselor. În dorința sa de a deveni util scenei, I. Igiroșianu însoțește fiecare piesă cu cite o amplă „precizare”, în care, alături de reflecții personale privind tematica pieselor, geneza lor etc., sînt publicate și scrisori ale autorului cuprinzînd concepțiile sale regizorale, precum și fragmente ilustrative din comentariile criticilor francezi considerați a fi cei mai competenți în ce privește dezvoltarea semnificațiilor unei creații tumultuos barocă în formă, și universală în concepție, creație mai greu de pătruns tocmai datorită acestei universalități, întotdeauna dincolo de forme și înțelesuri înguste istorice.

Bun cunoscător al teatrului francez contemporan, I. Igiroșianu reușește să ne familiarizeze cu această mare personalitate a teatrului secolului nostru, care a fost Paul Claudel, nu numai prin competentul aparat critic care însoțește piesele, dar chiar prin alegerea însăși a lor — scopul traducătorului fiind precizat, chiar dacă nedeclarat, de a-l face cunoscut publicului nostru, pe dramaturg și pe poet pe liniile de forță ale dezvoltării sale spirituale, și anume, de la atitudinea anarhic-protestatară a intelectualului tînăr împotriva integralismului pozitivist (a cărui expresie o constituie prima sa piesă de mari proporții, *Cap de aur*) pînă la ancorarea în catolicism a omului matur, pătruns deseori de un vitalism păgîn (*Schimbul* sau în *Cumpăna amiezii*).

În prefața cu care deschide ediția, I. Igiroșianu atrage atenția asupra panteismului lui Claudel, asupra viziunii sale sincretice privind universul, viziune de natură păgînă, care înlesnește meditația lirică a poetului asupra

omului — urmărit — pe dominantele conflictuale ale conștiinței sale.

Claudel vede universul, ca un tot, solicitînd pe om la cunoașterea de sine și o chemare la care omul poate și trebuie să răspundă, potențînd astfel mișcarea universală pînă acolo unde tensiunea dureroasă dispăre; căci ființa omului claudelian e tensiune a creșterii, a renașterii continue prin cunoașterea de sine, pe drumul de la instinct, prin intelect, către zonele suprafirești ale iubirii, în care omul ajunge „să fie mai mult decît un om”, (Descartes), pentru Claudel drama cunoașterii fiind deopotrivă fiziologică, spirituală și suprafirească. Claudel are în vedere omul total, mijloacilor între lumea aparențelor și absolut, ființă antinomică, pendulînd între lege și libertate, între ordine și haos, pulsație în ultimă instanță a armoniei lumii. În *Schimbul*, Louis Laine părăsește pe blînda Marthe, care simbolizează datoria dar și lumina legii, pentru acrița Lechy Elbermon, intruchipare a mișcării libere și a fanteziei. În *Cumpăna amiezii*, Méša, în dorința de a-și satisface setea de unitate, nutrește o pasiune vinovată pentru Ysé care va repeta gestul lui Louis Laine, părăsind familia pentru libertatea pe care i-o oferă adulterul. Vina lor este abolită prin puterea pasiunii și moarte.

O singură pasiune nutrește personajele lui Claudel: aceea de a se dăra. Aceasta e unica lor vocație. Nu poate fi așadar vorba de un teatru psihologic, nici moral în sensul obișnuit al cuvîntului, adică al unei morale istorice. L-am putea numi un teatru al căutării rostului și sensului omului către totala împlinire a sa. Căci drama e una, căutare a originii, drumul e unul, acela al iubirii, personajele trăind numai acest calvar al dragostei ca unică modalitate de a-și transcende. Astfel, copleș Méša și Ysé în *Cumpăna amiezii*; Marthe în *Schimbul*, dar și Louis Laine, pînă și teluricul Thomas Pollock, care este convins că totul se obține prin bani.

Vorbam despre sincretismul lumii în teatrul lui Claudel. Îl găsim și în organicitatea, în fuziunea dintre natura exterioară în care se petrece drama, și naturile conflictuale care generează drama. Peisajul, decorul, nu are nimic convențional ci pare o prelungire a naturii interioare a personajelor. Lumina ecuatorială a soarelui care absoarbe culorile mării în *Cumpăna amiezii* își găsește corespondența în puternica atracție dintre Méša și Ysé. *Cap de aur*, mînat de o sete neostoită de viață, a cărei expresie e pasiunea de a euceri continentele, ca un alt Alexandru, e o minunată explozie vitală topită în apusul maiestuos al Caucazului. Precum vedem, natura însăși e spiritualizată, emanată și parcă emanînd drama. În credința lui Claudel, ea, natura, fiind „plasma care lucrează și distruge, comunică și făurește”.